

CCNN Newsletter

वर्ष ४ • अंक १

पुष २०६८

जलवायु सरोकार

डर्बन जलवायु सम्मेलन २०११ विशेष

जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय खाका महासन्धिका पक्ष राष्ट्रहरूको १७औं सम्मेलन [Seventeenth Session of the Conference of Parties – COP17 to the United Nations Convention on Climate Change(UNFCCC)] र क्योटो अभिसन्धिका पक्ष राष्ट्रहरूको सातौं सम्मेलन [Seventh Session of the Conference of the Parties Serving as the Meeting of the Parties (CMP7) to the Kyoto Protocol] गत मङ्सिर १२ देखि २५, २०६८ (28 November – 11 December, 2011) सम्म दक्षिण अफ्रिकाको डर्बन शहरमा सम्पन्न भएको छ । डर्बन सम्मेलनको मुख्य कार्यभार क्योटो अभिसन्धिको सन् २०१२ मा पहिलो प्रतिवद्धता अवधि सकिने भएकाले दोस्रो प्रतिवद्धता अवधिका बारेमा निर्णय गर्नुपर्ने, साथै अघिल्लो वर्ष मेक्सिकोको क्यानकुन (COP16) मा निर्णय भएका विषयहरू जस्तै: हरित जलवायु कोष (Green Climate Fund) लाई सुचारु गराउनु, क्यानकुन अनुकूलन खाका (Cancun Adaptation Framework) र प्रविधि संयन्त्र (Technology Mechanism) लगायतका निर्णय कार्यान्वयन गराउने लगायतका विषयवस्तुहरू थिए ।

यस पटकको सम्मेलन अफ्रिकी महादेशमा भएको हुनाले सम्मेलनका निष्कर्षहरूले विकासोन्मुख राष्ट्रहरूका मागलाई धेरै हदसम्म समेट्ने छन् र हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्ने दिशामा महत्वपूर्ण मार्गनिर्देश हुनेछ भन्ने आशा धेरैले गरेका थिए । डर्बन सम्मेलनमा भएका केही महत्वपूर्ण निर्णयहरू यस प्रकार छन्–

- निर्धारित समयभन्दा दुई दिन बढी लम्बिएको सम्मेलनले सम्पूर्ण राष्ट्रहरूलाई अनुकूल हुने बृहत् सहमति तयार गर्न “डर्बन मञ्चको बृहत् कार्य अगाडि बढाउन तदर्थ कार्यसमूह” (Durban Platform: Ad Hoc Working group on Durban Platform for Enhanced Action, AWG-DPEA), स्थापना गर्ने निर्णय गरेको छ ।
- क्योटो अभिसन्धिको पहिलो प्रतिवद्धता अवधि सन् २०१२ मा सकिने भएकाले दोस्रो प्रतिवद्धता अवधि १ जनवरी सन् २०१३ देखि ३१ डिसेम्बर सन् २०१७ या सन् २०२० सम्म हुने निर्णय भएको छ ।
- सम्मेलनले हरित जलवायु कोषलाई महासन्धि अन्तर्गतको वित्तीय परिचालन निकायको रूपमा स्थापित गरेको छ ।
- सम्मेलनले अनुकूलनसम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरूलाई व्यवस्थित गर्न अनुकूलन समिति स्थापना गर्ने क्यानकुन अनुकूलन खाकाको निर्णयलाई अघि बढाउँदै १६ सदस्यीय समिति तत्काल गठन गर्ने निर्णय गरेको छ ।
- मध्यकालीन र दीर्घकालीन अनुकूलनका कार्यहरू कार्यान्वयन गर्नका लागि विकासशील देशहरूले राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (National Adaptation Plan, NAP) तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न निर्देशिका तथा ढाँचा तयार भएको छ ।
- जलवायु प्रविधि केन्द्र र सञ्जाल (Climate Technology Center and Network-CTCN) सञ्चालनका लागि आवश्यक निर्णयहरू साथै, केन्द्र स्थापना गर्न इच्छुक निकायको छनोट गर्ने निर्णय भएको छ ।

जलवायु परिवर्तनसँग जुध्न अन्तर्राष्ट्रिय प्रयास

जलवायु परिवर्तनको बढ्दो प्रभाव र यसबाट मानव जातिलाई पुग्ने खतरालाई मध्यनजर गरी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा यसको न्यूनीकरणका लागि सन् १९९२ को पृथ्वी सम्मेलनमा १५४ राष्ट्रहरूले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय खाका महासन्धि (United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) मा सहमति जनाए ।

त्यसपछि हाल (सन् २०११) सम्म महासन्धिको पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (Conference of Parties-COP) सत्र पटक सम्पन्न भइसकेको छ । जसमध्ये सन् १९९७ मा जापानको क्योटो शहरमा भएको बैठक धेरै महत्वपूर्ण रह्यो । उक्त भेलाद्वारा पारित क्योटो अभिसन्धि (Kyoto Protocol) अनुसार विकसित राष्ट्रहरूले आफ्नो हरितगृह ग्यास उत्सर्जन, सन् २००८ देखि २०१२ सम्ममा, १९९० को तुलनामा औसतमा ५.२ प्रतिशतले कमी ल्याउनुपर्ने निर्णय भएको थियो । यसै अभिसन्धिमा कार्बनको व्यापार गर्न सकिने व्यवस्था, स्वच्छ विकास संयन्त्र (Clean Development Mechanism) को अवधारण अघि ल्याइएको थियो । यसअनुसार कुनै राष्ट्रले अन्य राष्ट्रहरूमा कार्बनडाइअक्साइड (CO₂) उत्सर्जनमा कमी ल्याउने खालका परियोजना सञ्चालन गरी आफ्नो कार्बन उत्सर्जन दरमा कमी ल्याउने दायित्व वहन गर्न सक्ने छन् । यस प्रक्रियाअनुसार कार्बन बेचेर विकासोन्मुख राष्ट्रहरूले लाभ पाउन सक्नेछन् । यसै अभिसन्धिअन्तर्गत अनुकूलन कोषको स्थापना भयो, जसको अभिप्राय विकासोन्मुख राष्ट्रहरूमा अनुकूलनका कार्यक्रमहरूका लागि सहयोग गर्नु हो । यस सम्मेलनपश्चात् क्योटो अभिसन्धिको लागि तदर्थ कार्य समूह (Ad-hoc Working Group on Kyoto Protocol, AWG-KP) बनाई यस विषयमा निरन्तर छलफल अघि बढिरहेको छ ।

सन् २०१२ पछि क्योटो अभिसन्धिको पहिलो प्रतिवद्धता अवधि (सन् २००८ देखि २०१२) सकिने भएकाले त्यसपछि विश्व सहकार्य र सहमतिलाई कसरी अगाडि बढाउने भन्ने प्रमुख मुद्दा बनेको छ । यस विषयमा छलफल गरी टुङ्गोमा पुग्न सन् २००८ मा इन्डोनेसियाको बालीमा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको १३औं सम्मेलन (COP-13) ले दीर्घकालीन सहकार्यका लागि तदर्थ कार्यसमूह (Ad-hoc Working group on Long term Cooperative Action, AWG-LCA) बनाएको थियो । यस लागि माथि उल्लेखित दुईवटै कार्य समूहको दुई वर्षे समयावधि तोकिएको थियो । कार्य समूहहरूले आफ्ना निष्कर्षहरू सन् २००९ को अन्त्यमा डेनमार्कको कोपेनहेगनमा हुने पक्ष राष्ट्रहरूको पन्ध्रौं भेला (COP-15) मा पेश गर्नुपर्ने थियो । तर उक्त अवधिमा कार्यहरू सम्पन्न हुन नसकेको र कोपेनहेगन सम्मेलनबाट ठोस उपलब्धि हासिल नभएकाले यी कार्य समूहहरूको अवधि एक वर्ष थप गर्ने निर्णय भएको थियो । त्यसपश्चात् गत वर्ष क्यानकुनमा सम्पन्न सोन्हौं सम्मेलनले वर्षौंसम्म सुल्भिन नसकेका र छलफलको विषय मात्र बनेका अनुकूलन समिति, प्रविधि कार्यकारी समिति, पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (COP) को मार्गदर्शनमा हुनुपर्ने वित्त संयन्त्रजस्ता विषयहरूको निकर्षण गरेको थियो । तैपनि AWG-KP र AWG-LCA का कार्यहरू नसकिएको हुँदा क्यानकुन सम्मेलनले यी दुई कार्यसमूहहरूको अवधिलाई निरन्तरता दिएको थियो । साथै क्यानकुन सहमतिले अर्को वर्षसम्ममा छलफल गरी निर्णयमा पुग्नका लागि केही महत्वपूर्ण विषयहरूलाई १७औं सम्मेलनका लागि थाती राखेकाले डर्बनमा सम्मेलन अझ बढी महत्वपूर्ण हुन पुग्यो ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

त्यसपश्चात् गत वर्ष क्यानकुनमा सम्पन्न सोन्हौं सम्मेलनले वर्षौंसम्म सुल्भिन नसकेका र छलफलको विषय मात्र बनेका अनुकूलन समिति, प्रविधि कार्यकारी समिति, पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (COP) को मार्गदर्शनमा हुनुपर्ने वित्त संयन्त्रजस्ता विषयहरूको निकर्षण गरेको थियो ।

डुबन सम्मेलन

Working Together

Climate Change Conference 2011

... Tomorrow Today

December 2011

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय खाका महासन्धिक पक्ष राष्ट्रहरूको १७औं सम्मेलन [Seventeenth Session of the Conference of Parties – COP17 to the United Nations Convention on Climate Change(UNFCCC) र क्योटो अभिसन्धिक पक्ष राष्ट्रहरूको सातौं सम्मेलन ([Seventh Session of the Conference of the Parties Serving as the Meeting of the Parties (CMP7) to the Kyoto Protocol)] गत मङ्सिर १२ देखि २५ (Nov 28 – Dec 11, 2011) सम्म दक्षिण अफ्रिकाको डुबन शहरमा सम्पन्न भएको छ । यसका साथै, महासन्धिको विज्ञान र प्रविधिसम्बन्धी सुभाषका लागि सहायक अङ्ग (Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice,SBSTA) र कार्यान्वयनका लागि सहायक अङ्ग (Subsidiary Body on Implementation,SBI) हरूको ३५औं बैठक, दीर्घकालीन सहकार्यका लागि तदर्थ कार्य समुह (AWG-LCA) को १४औं र क्योटो अभिसन्धिअन्तर्गतका कार्यहरूलाई अघि बढाउनका लागि तदर्थ कार्य समुह (AWG-KP) को १६औं बैठक समेत यही समयमा सम्पन्न भएको थियो । डुबन सम्मलेनमा उल्लेख भएका मुख्य निर्णय यहाँ उल्लेख गरिएको छ-

१.डुबन मञ्च

यस सम्मेलनले “डुबन मञ्चको वृहत् कार्य अगाडि बढाउन तदर्थ कार्यसमूह”(Durban Platform: Ad Hoc Working group on Durban Platform for Enhanced Action, AWG-DPEA), स्थापना गर्ने निर्णय गरेको छ । यो निर्णय सबै राष्ट्रहरूलाई अनुकूल हुने किसिमको वृहत् सहमति तयार गर्न बनेको तदर्थ कार्य समूहका रूपमा आएको देखिन्छ । यस कार्यसमूहले आफ्नो कार्य सन् २०१२ को मध्यमा सुरु गरी सन् २०१५ भित्रमा बाली कार्ययोजना (Bali Action Plan) मा उल्लेखित दूरदृष्टि, हरितगृह ग्यास न्यूनीकरण, अनुकूलन, आर्थिक स्रोत, प्रविधि एवं क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धमा कानुनन् बाध्यकारी हुने दस्तावेज तयार गरी पक्ष राष्ट्रहरूको २१औं सम्मेलनमा अनुमोदनका लागि प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ । उक्त दस्तावेज सन् २०२० बाट लागू हुने निर्णय भएको छ । यस कार्य समूहका लागि आवश्यक सुभावहरू आगामी १६ फागुन, २०६८ (फेब्रुअरी २८, २०१२) भित्रमा बुझाउन सकिने छ । साथै, यस सम्मेलनमा भएका उपलब्धिहरू र बाली कार्ययोजनामा उल्लेख भएका विषयहरूलाई ध्यानमा राखि दीर्घकालीन सहकार्यका लागि तदर्थ कार्य समूह (AWG-LCA) को म्याद अन्तिम पटक एक वर्ष पुनः थप गरिएको छ ।

...सन् २०१२ को मध्यमा सुरु गरी सन् २०१५ भित्रमा बाली कार्ययोजना (Bali Action Plan) मा उल्लेखित दूरदृष्टि, हरितगृह ग्यास न्यूनीकरण, अनुकूलन, आर्थिक स्रोत, प्रविधि एवं क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धमा कानुनन् बाध्यकारी हुने दस्तावेज तयार गरी पक्ष राष्ट्रहरूको २१औं सम्मेलनमा अनुमोदनका लागि प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ । उक्त दस्तावेज सन् २०२० बाट लागू हुने निर्णय भएको छ ।

२. क्योटो अभिसन्धि

क्योटो अभिसन्धि (Kyoto Protocol) अधिसन्धिको पहिलो प्रतिवद्धता अवधि (सन् २००८ देखि २०१२) सन् २०१२ मा सकिने भएकोले यसको म्याद थप गर्ने अर्थात् दोस्रो प्रतिवद्धता अवधिको बारेमा निर्णय गर्नुपर्ने दवाव डर्वन सम्मेलनलाई थियो । सम्मेलनले दोस्रो प्रतिवद्धता अवधि १ जनवरी २०१३ देखि ३१ डिसेम्बर २०१७ या २०२० सम्म हुने भन्ने निर्णय गरेको छ । यस निर्णयमा विकासोन्मुख राष्ट्रहरूले माग गर्दै आएको ५ वर्षे दोस्रो प्रतिवद्धता अवधि समेटिए पनि प्रतिवद्धताको समयावधि कहिले सकिन्छ भन्ने स्पष्ट गरिएको छैन । साथै पहिलो प्रतिवद्धता अवधिमा सन् १९९० को तहमा ५ प्रतिशतले कार्बन उत्सर्जन घटाउने उल्लेख थियो तर दोस्रो अवधिमा कति प्रतिशतले कार्बन उत्सर्जन घटाउने भन्ने निर्णय हुन सकेको छैन । अझ विकसित राष्ट्रहरूलाई प्रतिवद्धता गराउनुपर्नेमा आ-आफ्नो इच्छाअनुसार उत्सर्जन घटाउने (Voluntary emission reduction) रणनीतिमा जोड दिइएको छ । त्यसैगरी क्योटो अभिसन्धिमा ६ वटा हरितगृह ग्यासहरू उल्लेख गरिएकोमा, यस पटकबाट अर्को एक हरितगृह ग्यास नाइट्रोजन ट्राइफ्लोराइड (Nitrogen trifluoride, NF3) थपि ७ वटा पुऱ्याइएको छ ।

३. हरित जलवायु कोष:

डर्वन सम्मेलनले क्यानकुनमा स्थापित हरित जलवायु कोषलाई महासन्धि अन्तर्गतको वित्तीय परिचालन निकाय (financial Operating entity of the convention) को रूपमा रहने निर्णय गरेको छ । यस निर्णयसँगै हालसम्म अन्तरिम वित्तीय परिचालन निकायको रूपमा रहेको Global Environmental Facility, GEF ले गर्दै आएको कार्यहरू आगामी दिनमा हरित जलवायु कोष अन्तर्गत नै सञ्चालन हुनेछन् । यस कोषको परिचालन विकसित र विकासोन्मुख राष्ट्रहरूको समान सहभागितामा बनेको २४ सदस्यीय हरित जलवायु कोष बोर्डले गर्ने निर्णय गरिएको छ । उक्त बोर्डका सदस्यहरूको चयन आगामी फागुन २९, २०६८ (31 March, 2012) सम्ममा भइ सकिने उल्लेख गरिएको छ । उक्त कोषको सचिवालय कुन देशमा रहने भन्ने निर्णय आगामी वर्षसम्ममा भइसक्ने छ । अहिले अन्तरिम समयका लागि UNFCCC को सचिवालयमा यसको कार्यलय स्थापना गरी कार्य सुचारू गर्ने भनिएको छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
 CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
 DURBAN, SOUTH AFRICA

कोषलाई उपलब्ध हुने स्थायी आर्थिक स्रोतको निकर्षाल यस सम्मेलनले गर्न सकेन । हालसम्म दक्षिण कोरियाले केही रकम उपलब्ध गराउने वाचाबाहेक अन्य स्रोतहरूका सम्भावना अन्योल नै रहेको देखिन्छ । यस कोष सञ्चालन गर्न अन्तरिम संरक्षक (trustee) को रूपमा विश्व बैङ्कलाई आमन्त्रण गरिएको छ ।

यी निर्णयहरूका अलावा, विकासोन्मुख राष्ट्रहरू अथवा हाम्रो जस्तो राष्ट्रका लागि महत्व राख्ने, यस कोषलाई उपलब्ध हुने स्थायी आर्थिक स्रोतको निकर्षाल यस सम्मेलनले गर्न सकेन । हालसम्म दक्षिण कोरियाले केही रकम उपलब्ध गराउने वाचाबाहेक अन्य स्रोतहरूका सम्भावना अन्योल नै रहेको देखिन्छ । यस कोष सञ्चालन गर्न अन्तरिम संरक्षक (trustee) को रूपमा विश्व बैङ्कलाई आमन्त्रण गरिएको छ । संरक्षक, हरित जलवायु कोष बोर्डप्रति उत्तरदायी हुनेछ । संरक्षकको जिम्मेवारी कोषको आर्थिक सम्पत्तिको प्रशासनिक व्यवस्थापन, उपयुक्त वित्तीय अभिलेख राख्ने र सम्बन्धित विषयमा प्रतिवेदनहरू तयार पार्ने हुनेछ ।

४. अनुकूलन

विकासोन्मुख राष्ट्रहरू त्यसमा पनि हाम्रो नेपालजस्तो अति कम विकसित राष्ट्रहरूका लागि अनुकूलन अत्यन्त महत्वपूर्ण विषय हो । डर्वन सम्मेलनमा अनुकूलनसम्बन्धी छलफलले धेरै महत्व पायो । सम्मेलनले अनुकूलनसम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरूलाई व्यवस्थित गर्न अनुकूलन समिति (Adaptation Committee) स्थापना गर्ने क्यानकुन अनुकूलन खाकाको निर्णयलाई अघि बढाउँदै १६ सदस्यीय समिति तत्काल गठन गर्ने निर्णय गरेको छ । यस अघि नै, क्यानकुन अनुकूलन खाका (Cancun Adaptation Framework), मा अति कम विकसित राष्ट्रहरूको मध्यकालीन र दीर्घकालीन अनुकूलनसम्बन्धी आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न राष्ट्रिय अनुकूलन

कार्ययोजना (National Adaptation Plan, NAP) बनाउने भनिएको भए तापनि, अन्य विकासोन्मुख राष्ट्रहरूलाई समेत यसले समेट्नुपर्छ भन्ने मागका कारण निर्णयमा पुग्न ढिलाइ भएको थियो । समाधान स्वरूप, अन्य कुनै विकासोन्मुख राष्ट्रहरूले NAP बनाउन चासो लिएमा अनुकूलन समितिले आवश्यक सहयोग गर्ने निर्णय गरिएको छ । साथै, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action, NAPA) का लागि आवश्यक सहयोग अति कम विकसित राष्ट्रहरूको कोष (Least Developed Country Fund, LDCF) बाट प्राप्त हुने प्रावधान भएजस्तै, NAP बनाउनका लागि समेत यसै कोषको परिचालन गरिने निर्णय भएको छ । स्मरण रहोस्, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (NAPA) तत्काल गर्नुपर्ने र अत्यन्तै जरूरी अनुकूलन कार्यलाई प्राथमिकतामा राख्ने माध्यम हो भने राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (NAP) ले दीर्घकालीन अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई समेट्ने छ ।

५. प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरण

विकसित देशहरूबाट स्वच्छ ऊर्जा तथा वातावरण मैत्री प्रविधिहरू विकासोन्मुख देशहरूमा सजिलैसँग हस्तान्तरण भएमा मात्र विकासोन्मुख देशहरूले आर्थिक विकास, हरितगृह ग्यासको उत्सर्जनमा कटौती गर्ने र परिवर्तित जलवायुमा अनुकूलित हुन सक्छन् । क्यानकुन सम्मेलनले यस प्रक्रियालाई सहज पार्न “प्रविधि संयन्त्र” (Technology Mechanism) अर्न्तगत “प्रविधि कार्यकारी समिति” (Technology Executive Committee) र जलवायु प्रविधि केन्द्र र सञ्जाल (Climate Technology Center and Network, CTCN) को स्थापना गर्ने निर्णय गरेको थियो । प्रविधि कार्यकारी समिति स्थापित भई आफ्ना कार्यहरू अघि बढाइसकेको छ भने जलवायु प्रविधि केन्द्र र सञ्जाल श्रद्धालु सम्बन्धी केही निर्णयहरू यस सम्मेलनमा भएका छन् । यस केन्द्रको सञ्चालनका लागि आवश्यक निर्णयहरू साथै, केन्द्र स्थापना गर्न इच्छुक निकायको छनोट गर्ने सम्पूर्ण प्रक्रियाहरू यस सम्मेलनले तय गरेको छ । यसरी हेर्दा, पक्ष राष्ट्रहरूको आउंदो अठारौँ सम्मेलनसम्म, जलवायु प्रविधि केन्द्रको स्थापना भई हाम्रो जस्तो राष्ट्रहरूका लागि प्रविधिको क्षेत्रमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

६. न्यूनीकरण

मानवसिर्जित जलवायु परिवर्तन र यो समस्या निम्ताउने प्रमुख कारकत्व हरितगृह ग्यासको अत्यधिक उत्सर्जन गर्नमा मुख्यतया विकसित राष्ट्रहरू नै जिम्मेवार हुन भन्ने विषयलाई कसैले नकार्न सक्दैन । यो समस्या समाधान गर्न जति ढिला गयो त्यति नै यसको प्रभाव र असर जटिल हुँदै जानेछ र विकसित राष्ट्रहरूले हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्न नेतृत्वदायी भूमिका खेल्नुपर्दछ । तर उत्सर्जन घटाउन बाध्यकारी नियमहरू बनाउनेभन्दा पनि आफ्नो अर्थतन्त्रलाई असर पुग्ने भन्दै विभिन्न कानुन बाध्यकारी नहुने नियमहरू खोज्ने नियत धनी राष्ट्रहरूको देखिएको छ । त्यसैअनुरूप, कोपनहेगन सम्मेलन (२००९) बाट थालनी गरिएको, विकसित राष्ट्रहरूले आफ्नो आर्थिक पक्षलाई ध्यानमा राखी कार्बन उत्सर्जन घटाउन गर्ने वाचा प्रणालीलाई Quantified economy wide emission reduction target यस सम्मेलनले निरन्तरता दिएको छ । विकासोन्मुख राष्ट्रहरूको हकमा यसअघिका सम्मेलनमा भनिएभैं, राष्ट्रियस्तरमा अनुकूलन र न्यूनीकरणका कार्यहरूको सूची तयार गर्न र न्यून-कार्बन विकास रणनीति बनाउन भनिएको छ । साथै, रेडसम्बन्धी परिणाममुखी कार्यहरू गर्न चाहिने लगानीका बारे छलफल भएपनि निष्कर्षमा पुग्न सम्मेलन असफल भयो । यस विषयमा निचोडमा पुग्नका लागि अझ बढी परामर्श, सुभावहरू सङ्कलन गर्ने र विचार गोष्ठी आयोजना गर्ने भनिएको छ । त्यसैगरी गएको वर्षबाट औपचारिक रूपमा छलफलको विषय बनेको कृषि, हवाई र जलयात्राबाट हुने उत्सर्जन र यस क्षेत्रमा गरिनुपर्ने कार्यहरूका बारे अझ छलफल गरी अगाडि बढ्ने भनिएको छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

विकसित देशहरूबाट स्वच्छ ऊर्जा तथा वातावरण मैत्री प्रविधिहरू विकासोन्मुख देशहरूमा सजिलैसँग हस्तान्तरण भएमा मात्र विकासोन्मुख देशहरूले आर्थिक विकास, हरितगृह ग्यासको उत्सर्जनमा कटौती गर्ने र परिवर्तित जलवायुमा अनुकूलित हुन सक्छन् ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

यो समस्या समाधान गर्न जति ढिला गयो त्यति नै यसको प्रभाव र असर जटिल हुँदै जानेछ र विकसित राष्ट्रहरूले हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्न नेतृत्वदायी भूमिका खेल्नुपर्दछ ।

डर्बन सम्मेलनमा वितीय सवाल

राज्य पण्डित क्षेत्री

जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय वार्तामा वितीय मुद्दा एउटा महत्वपूर्ण सवाल रहिआएको छ । विशेषगरी यो सवालमा धनी राष्ट्रहरूले विकासोन्मुख राष्ट्रहरूलाई जलवायु परिवर्तनका असरबाट अनुकूलित हुन र न्यून कार्बन उत्सर्जन विकास प्रणालीमा अग्रसर हुन कसरी सहयोग पुर्याउने भन्ने विषयमा छलफल हुँदै आएको छ । छलफल धेरै लामो र पटक-पटक भएपनि खास उल्लेख्य सफलता भने मिलेको छैन । UNFCCC दस्तावेजमै जलवायु परिवर्तनको मुद्दामा धनी राष्ट्रहरूले गरिब राष्ट्रहरूलाई सहयोग पुर्याउनुपर्ने भनेर उल्लेख गरिएको छ । यसै आधारमा अन्तर्राष्ट्रिय वार्तामा अहिलेसम्म धनी राष्ट्रहरूले वितीय परिचालन गर्न धेरै घोषणा गरिसकेका छन् तर जब निकासीको कुरा आउँछ अलमल र भन्फटिलो प्रक्रियामा नै धेरै समय बितेको छ । उदाहरणका लागि २००१ सालमा मोरक्कोको माराकेसमा भएको पक्ष राष्ट्रहरूको सातौँ सम्मेलनले अतिकम विकसित राष्ट्रहरूलाई (LDC) सहयोग गर्न UNFCCC अन्तर्गत दुईवटा कोष (Least Developed Countries Fund / Special Climate Change Fund) स्थापना गर्ने निर्णय गर्‍यो । र कम परिचालन गर्न यी राष्ट्रहरूले मागअनुसार राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम पनि बनाए तर यी स्थापित कोषमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न रकम निकासामा भने भएन ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

यसै आधारमा अन्तर्राष्ट्रिय वार्तामा अहिलेसम्म धनी राष्ट्रहरूले वितीय परिचालन गर्न धेरै घोषणा गरिसकेका छन् तर जब निकासीको कुरा आउँछ अलमल र भन्फटिलो प्रक्रियामा नै धेरै समय बितेको छ ।

सन् २००९ मा डेनमार्कको कोपनहेगनमा भएको १५औँ सम्मेलनले धेरै चर्चा पायो । यो सम्मेलनको एउटा मुख्य सवाल मध्ये वितीय पनि थियो । १३२ राष्ट्रका राष्ट्र प्रमुख उपस्थित भएको भेलाले धनी राष्ट्रहरूले गरिब राष्ट्रहरूलाई तीन वर्षका लागि ३० अर्ब डलर दिने र सन् २०२० सम्ममा यो रकम बढाएर १ सय अर्ब डलर पुर्याउने राजनीतिक घोषणा गर्‍यो । यसैगरी सन् २०१० मा मेक्सिकोको क्यानकुनमा भएको १६औँ सम्मेलनले अघिल्लो घोषणालाई कार्यान्वयन गर्न हरित जलवायु कोष (Green Climate Fund) स्थापना गरेर रकम परिचालन गर्ने निर्णय गर्‍यो । यो कोषका स्रोत के-के हुनेछन्, कुन संरचनाबाट रकम परिचालन गर्ने र यसलाई कस्तो किसिमको समितिले सञ्चालन गर्ने भन्ने निर्णय गर्न एउटा अन्तरिम समिति (Transitional Committee) पनि उक्त सम्मेलनले बनायो । यो समितिले वर्षभरि काम गरेर आफ्नो प्रतिवेदन COP अध्यक्षलाई बुझायो । धेरै छलफल भएपनि प्रतिवेदन समितिभित्र सर्वसम्मत

भइसकेको थिएन । डर्वन सम्मेलन सुरु हुनुभन्दा पहिले नै अन्तरिम समितिको प्रतिवेदन पारित हुने र वित्तीय मुद्दामा एउटा कोसदुझा हुने अनुमान गरिएको थियो । तर सम्मेलन सोचेजस्तो भने भएन । धेरै छलफल, मन्थन भए र असहमतीहरू आए । संयुक्त राज्य अमेरिका, साउदी अरेयिवाजस्ता मुलुकहरूले खुलेर असहमती जनाए । सम्मेलनको अध्यक्षता गरिरहेको राष्ट्र दक्षिण अफ्रिका भने यो प्रतिवेदन छलफल नगराई पारित गराउने पक्षमा थियो ।

निर्धारित समयभन्दा दुई दिन लम्बिएको डर्वन सम्मेलनले अनन्त हरित जलवायु कोष स्थापना गर्ने क्यानकुन सम्मेलनको सहमतीलाई कार्यान्वयन गर्न २४ सदस्यीय हरित जलवायु कोष बोर्ड (१२ विकसित राष्ट्र र १२ विकासोन्मुख राष्ट्र) बनाउने निर्णय गरेको छ । कोषको अन्तरिम सचिवालय को र कहाँ हुने र कोषमा जम्मा भएको रकम अनुकूलन र न्यूनीकरणमा कसरी विभाजन गर्ने भन्ने कुरा निर्णय गर्ने जिम्मा बोर्डलाई दिइएको छ । प्रतिवर्ष १ सय अर्ब डलर परिचालन गर्ने कोष स्थापित भए पनि रकमको स्रोत के हुने भन्ने महत्वपूर्ण विषयमा भने अझै टुङ्गो लाग्न सकेन । सम्मेलनमा केही स्रोत निजी क्षेत्र र केही नवीन स्रोत (innovative) बाट पूरा गर्ने छलफल भएपनि निर्णय हुन सकेन । यो सहयोग विकासोन्मुख राष्ट्रहरूलाई दिइरहेको आधिकारिक विकास सहायता (Official Development Assistance –ODA) मा थप हुने कि नहुने भन्ने विषयमा पनि प्रस्ट पारिएन ।

वित्तीय सवालमा डर्वन सम्मेलनले गरिब र विकासोन्मुख राष्ट्रहरूलाई केही आशा जगाए पनि आश्वासन मात्रै बढेको छ । कोषमा रकम जम्मा भएर त्यसमा गरीब देशको पहुँच नपुग्दासम्म यसबाट फाइदा हुन्छ र जलवायु परिवर्तनको असरबाट मुक्त पाउन सकिन्छ भन्ने कुरा कल्पना मात्र हुनेछ ।

डर्वन सम्मेलनमा अनुकूलन-सम्बन्धी निर्णय र नेपालले अब गर्नुपर्ने तयारीहरू

युगान मानन्धर

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action, NAPA) अति कम विकसित देशहरूले अत्यन्त जरूरी र तत्कालै गर्नुपर्ने अनुकूलनका प्राथमिकता पहिचान गर्ने माध्यमका रूपमा अघि सारिएको थियो । नापाको अवधारणा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय खाका महासन्धिको धारा ४.९ मा आधारित रहि सन् २००१ मा मोरक्कोको माराकेशमा भएको पक्षराष्ट्रहरूको ७औँ सम्मेलनका निर्णयहरूमार्फत् अघि बढाइएको हो । यसअन्तर्गत नापा प्रक्रियासम्बन्धी निर्णय, नापाको मापडण्डसम्बन्धी निर्णय र नापा तयारी र कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउन अति कम विकसित देशको विज्ञ समूह (LDC Expert Group) बनाउने निर्णयहरू उक्त सम्मेलनबाट पारित भएका थिए । यिनै आधारमा टेकेर अधिकांश अति कम विकसित देशहरूले नापा तयार गरि ग्लेबल्लेभमा प्रतिवेदन पेश गरिसकेका छन् तर कार्यान्वयनको पक्षमा भने आशातित सफलता भएको छैन ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

निर्धारित समयभन्दा दुई दिन लम्बिएको डर्वन सम्मेलनले अनन्त हरित जलवायु कोष स्थापना गर्ने क्यानकुन सम्मेलनको सहमतीलाई कार्यान्वयन गर्न २४ सदस्यीय हरित जलवायु कोष बोर्ड (१२ विकसित राष्ट्र र १२ विकासोन्मुख राष्ट्र) बनाउने निर्णय गरेको छ । कोषको अन्तरिम सचिवालय को र कहाँ हुने र कोषमा जम्मा भएको रकम अनुकूलन र न्यूनीकरणमा कसरी विभाजन गर्ने भन्ने कुरा निर्णय गर्ने जिम्मा बोर्डलाई दिइएको छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
 CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
 DURBAN, SOUTH AFRICA

यसका निमित्त अति कम विकसित देशहरू (जसमा नेपाल पनि पर्छ,) ले नापा कार्यान्वयनका निम्ति तुरुन्तै रकम प्राप्त गर्नु पर्दछ ताकि यसबाट हासिल हुने अनुभव र सिकाइहरू प्रयोग गरेर मध्यकालीन र दीर्घकालीन जोखिम विश्लेषण र अनुकूलन योजना बनाउन सकियोस् ।

नापाको अनुभवले मध्यकालीन र दीर्घकालीन अनुकूलन कार्ययोजना बनाउने आधार बन्थो । यसरी अति कम विकसित देशहरू र अन्य विकासोन्मुख देशहरूले जलवायु परिवर्तनका मध्यकालीन र दीर्घकालीन जोखिमहरू विश्लेषण गर्ने र तदनुसारका अनुकूलन कार्ययोजना बनाउनुपर्ने आवश्यकता महशुस गरी राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (National Adaptation Plan-NAP) सम्बन्धी अवधारणा विकास भयो । NAP को परिकल्पना नापाका अनुभवमा आधारित रही, जलवायु परिवर्तनका जोखिम र अनुकूलनलाई सबै दीगो विकास योजनाहरूमा मूल प्रवाहीकरण गर्न मेक्सिकोको क्यानकुनमा भएको पक्ष राष्ट्रहरूको १६औँ सम्मेलनमा छलफलमा ल्याइयो । NAP लाई भर्खरै डर्बनमा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको १७औँ सम्मेलनले अनुमोदन गरेको छ । NAPA र NAP लाई पृथक अवधारणाका रूपमा लिन मिल्दैन । NAP हरू नापा कार्यान्वयनका अनुभवहरूका आधारमा बनाइनुपर्छ । यसका निमित्त अति कम विकसित देशहरू (जसमा नेपाल पनि पर्छ,) ले नापा कार्यान्वयनका निम्ति तुरुन्तै रकम प्राप्त गर्नु पर्दछ ताकि यसबाट हासिल हुने अनुभव र सिकाइहरू प्रयोग गरेर मध्यकालीन र दीर्घकालीन जोखिम विश्लेषण र अनुकूलन योजना बनाउन सकियोस् । NAP लाई पनि दस्तावेज तयार गर्ने मात्रैमा सिमित गरिनु हुँदैन र अति कम विकसित देशहरूलाई नापा कार्यान्वयन गर्न महासन्धिअर्न्तगत या अन्य द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय माध्यमबाट धनी राष्ट्रहरूले आर्थिक सहायता प्रदान गरी उनीहरू (अति कम विकसित देशहरू) लाई NAP, नापाको पूरक हुनेछ भन्ने विश्वास दिनुपर्दछ ।

नेपालले NAP बाट कसरी लाभ लिने भन्ने विषयमा अहिलेदेखि नै लागि पर्नुपर्दछ । डर्बन सम्मेलनले ल्भ तयार गर्नका लागि रूपरेखा र मापदण्ड तयार गरिसकेकाले अब फेब्रुअरी २०१३ सम्ममा यससम्बन्धी प्रतिक्रिया दिनेवाहेक यस विषयमा थप वार्ता र छलफलको जरूरी छैन । उता नेपालको नापाका प्राथमिकताका आयोजनाहरू मध्ये १, ३ र ४ कार्यान्वयनका लागि विभिन्न दातृनिकायहरूले केही रकम प्रवाह गर्ने प्रतिबद्धता जनाइसकेका छन् । यसरी नापाको कार्यान्वयनको सुरुवातसँगै नेपालले नापाले पहिचान गरेका वा नगरेका क्षेत्रमा समेत जलवायु परिवर्तनका जोखिम र सङ्कटासन्नता विश्लेषण गर्ने कार्य थालनी गर्नुपर्दछ । यसबाहेक सम्बन्धित मन्त्रालयहरू, तीअर्न्तगतका निकायहरू र अन्य नागरिक समाजका सरोकारवालाहरूसँग मिलेर सुसङ्गत रूपले कार्य गर्नु पनि महत्वपूर्ण हुनेछ । गैरसरकारी क्षेत्रहरूबाट भइरहेका अनुकूलनसम्बन्धी कार्यहरूबाट पनि बहुमुल्य अनुभवहरू ग्रहण गर्नुपर्दछ ।

दीर्घकालीनता NAP को एउटा प्रश्न हुनेछ । एक निरन्तर चलिरहने प्रक्रियाजस्तै NAP लाई र जीवन्त दस्तावेज बनाउनु पर्नेछ । जलवायु जोखिमबाट कुनै पनि क्षेत्र अछुतो नरहने भएकाले NAP ले सबै क्षेत्रलाई ढिला या चाँडो समेट्नुपर्दछ । नापाले छुट्याएका क्षेत्रहरू पहिलो प्राथमिकतामा पर्न सक्छन् । तर अन्य नयाँ क्षेत्रहरू र पुरानै समस्या पनि नयाँ र भिन्न किसिमले देखिन सक्छन् । तर ल्भ एउटा समावेशी र तलबाट माथि जाने योजना प्रक्रिया हुनुपर्छ जसले सबै क्षेत्रहरू, स्थानीय योजनाहरू र राष्ट्रिय योजनाहरूलाई प्रतिबिम्बित गर्न सकोस् । नेपालले नापा प्रक्रियाको सफलता र असफलता मध्यनजर गर्नु पर्दछ । NAP तयारी सुरु गर्दा नापा तयारी र विकासगर्दा संस्थागत प्रबन्ध, संयोजन, क्षमता, विज्ञता, सूचना प्रवाह, आर्थिक सङ्कलनलगायतका विषयमा के सही र के गलत भयो भन्ने कुराले महत्व राख्ने छ । यी कुराहरू सम्बोधन गरिसकेपश्चात् नेपालले NAP का मापदण्डहरू विश्लेषण गरी ल्भ तयारीको प्रक्रिया सुरु गर्ने र आवश्यक परे मापदण्ड परिवर्तन गर्न UNFCCC लाई प्रतिक्रिया दिन सक्नेछ ।

प्राज्ञिक क्षेत्रको दृष्टिकोणमा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय वार्ता

प्रा.डा. मदन कोइराला

दक्षिण अफ्रिकाको डर्बन शहरमा सम्पन्न संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय जलवायु परिवर्तन खाका महासन्धिको पक्ष राष्ट्रहरूको १७औँ सम्मेलनमा सहभागी भएर फर्केपछि अधिकांश प्रतिनिधि र सहभागीहरू संस्थागत रूपमा आफ्ना उपलब्धी र कमजोरीलगायत आगामी अन्तर्राष्ट्रिय वार्तामा कसरी प्रस्तुत हुने बारे तयारी, विवेचना र रणनीति तर्जुमा गर्नेमा लागिस्केका छन् ।

यसै सन्दर्भमा, विषयगत तवरमा सशक्त रूपमा स्थापित हुँदै गइरहेको “जलवायु परिवर्तन” विषय र खासगरी यससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय वार्ता प्राज्ञिक क्षेत्रको पनि चासो अभिप्रायिकताको विषयवस्तु बन्दै गइरहेको छ । जलवायु परिवर्तनका प्राविधिक पक्षसँगै गाँसिएको विषयगत गाम्भीर्यताका साथै बुझाइ तथा स्रोत माथिको पहुँचसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय वार्ता तथा छलफलका ज्ञान, शीप र शैलीका कुराहरू पनि प्राज्ञिक क्षेत्रका लागि समसामयिक विषयवस्तु हुन् । सञ्चारसंगको सहज वा बढ्दो पहुँचको कारण खासगरी युवापुस्ता जलवायु परिवर्तनको प्राविधिक ज्ञान संगसंगै अन्तर्राष्ट्रिय वार्ताहरूमा प्रयोग हुने भाषा, शैली सिक्न, सहभागी हुन इच्छुक तथा जागरूक देखिन्छ । युवापुस्ताको यो ज्ञान प्राप्तिको सहजीकरणको लागि पनि प्राज्ञिक क्षेत्र यो विषयप्रति केन्द्रीत हुन आवश्यक छ ।

जलवायु परिवर्तन परिषद्, जस्तो नीतिगत निकाय गठन गरेको, जलवायु परिवर्तन नीति पारित भइसकेको, राष्ट्रिय अनुकूलन नीति पारित भई स्थानीय अनुकूलन योजना लागू हुन थालेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा समेत स्रोत साधन विनियोजनमा सामान्यतः उपेक्षित रहेको नेपाली शैक्षिक प्राज्ञिक क्षेत्र तत्कालै समेटिनुपर्छ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित अध्ययन, अनुसन्धान, सूचना सङ्कलन र विश्लेषण, संश्लेषण गर्ने नियमित र दिगो माध्यम शैक्षिक क्षेत्रलाई आर्थिक स्रोत प्रवाहीकरणमा सबल गर्नुपर्ने सबै सरोकारवाला पक्षको दायित्व ठहर्छ ।

खासगरी सरकारको प्राथमिकता कार्यक्रममा यो क्षेत्र पर्नुपर्छ । त्यसैगरी सचेतना अभिवृद्धि, सञ्जाल निर्माण, सशक्तिकरण वा विधागत क्षेत्र (कृषि, वन, स्वास्थ्य, जल, संरचना वा सुशासन आदि) विशेषमा काम गर्ने अर्न्तसरकारी, अर्धसरकारी वा गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाले पनि शैक्षिक प्राज्ञिक क्षेत्रलाई एक विश्वासिलो सहयात्री वा माध्यम बनाएमा जलवायु परिवर्तनको असर सम्बोधन गर्ने कुरा फलदायी एवं दीगो हुनेछ । शैक्षिक क्षेत्रलाई जलवायु परिवर्तनको असरसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान वा न्यूनीकरणसम्बन्धी सम्पूर्ण प्रणालीमा समावेश गर्न सकेमा शैक्षिक क्षेत्र साथै सहभागी सरोकारवाला अन्ततः राज्य नै लाभान्वित हुने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

सञ्चारसँगको सहज वा बढ्दो पहुँचको कारण खासगरी युवापुस्ता जलवायु परिवर्तनको प्राविधिक ज्ञान संगसंगै अन्तर्राष्ट्रिय वार्ताहरूमा प्रयोग हुने भाषा, शैली सिक्न, सहभागी हुन इच्छुक तथा जागरूक देखिन्छ । युवापुस्ताको यो ज्ञान प्राप्तिको सहजीकरणको लागि पनि प्राज्ञिक क्षेत्र यो विषयप्रति केन्द्रीत हुन आवश्यक छ ।

जलवायु सम्मेलन र नेपाली सञ्चारमाध्यमको भूमिका

हरमेश प्रसाद भुसाल

विश्वकै चासोको रूपमा स्थापित जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सम्मेलनमा प्रत्येक वर्ष सरकारी पदाधिकारी, गैरसरकारी संस्था, दातृनिकाय र सञ्चारमाध्यमलगायतका हजारौं प्रतिनिधिहरू सहभागी हुन्छन्। केही वर्षयता यस्ता सम्मेलनहरू नेपालीहरू माझ पनि चर्चाको विषय बन्दै आइरहेका छन्। खासगरी २००९ मा भएको कोपनहेगन सम्मेलनपछि। अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनहरू नेपाली सञ्चारमाध्यमका खासै चासोका विषय होइनन् तर जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी भएका सम्मेलनहरूमा केही वर्षयता निरन्तर रूपमा नेपाली पत्रकारको पनि सहभागिता रहँदै आएको छ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

जलवायु परिवर्तन भन्नेवित्तिकै हामी हावा पानीको विषयमा हुने छलफल मात्र बुझ्दछौं जुन स्वाभाविक पनि हो तर वास्तवमा हालका दिनहरूमा जलवायु परिवर्तन सम्मेलन हावा पानीभन्दा बढी वातावरणीय न्याय, विश्व अर्थतन्त्र र त्यसको सेरोफेरोमा हुने राजनीतिमा केन्द्रित हुँदै गएका छन्। सामान्यतया यो विषयमा रिपोर्टिङ गर्ने संवाददाताहरूमा पनि यो विशुद्ध हावापानीको वैज्ञानिक तथ्याङ्कको सेरोफेरोमा रहेको विषय हो र जटिल विज्ञान बुझेर साध्य छैन भन्ने मानसिकता रहेको देखिन्छ।

विश्वभरिबाट हरेक वर्ष हजारभन्दा माथिको सङ्ख्यामा पत्रकारहरू जलवायु सम्मेलनमा भाग लिन सम्मेलनस्थलमा पुग्ने गर्छन्। तथ्याङ्कानुसार २००७ मा इन्डोनेसियाको बालीमा भएको सम्मेलनमा भाग लिन तीन नेपाली पत्रकार पुगेका थिए भने २००८ मा पोल्याण्डमा भएको सम्मेलनमा नेपाली पत्रकारको उपस्थिति शून्य थियो, सन् २००९ मा कोपनहेगन शहरमा सहभागिता एक्कासी बढ्यो जहाँ १७ नेपाली पत्रकार सहभागी थिए। यो सम्भवत सबैभन्दा धेरै पत्रकारहरू पुगेको अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन हो। यसरी बढेको सहभागिता सन् २०१० र २०११ मा अत्यन्तै न्यून देखियो जसमा क्रमशः १ र २ जना मात्र पत्रकारको सहभागिता थियो। यो तथ्याङ्कले के देखाउँछ भने जलवायु परिवर्तन नेपाली सञ्चारमाध्यमका लागि “आएँ आँप गएँ भटारो” भन्ने खालको छ। आफ्ना संवाददाता गएपनि ठीकै छ नगएपनि खासै फरक पर्दैन भन्ने धारणा सञ्चारमाध्यमको रहेको पाइन्छ।

सञ्चारगृहले अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा सहभागी गराउन संवाददातालाई विरलै आर्थिक सहयोग गर्छन् जसका कारण संवाददाताले दातृनिकाय वा गैरसरकारी संस्थामा भरपर्नुपर्ने हुन्छ। यही कारणले गर्दा विषयको आवश्यकता भन्दा पनि कति सहयोग प्राप्त हुन्छ भन्ने कुराले नेपाली पत्रकारको सहभागिता निर्धारण हुने गरेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। महत्वको हिसाबले सन् २००९मा भएको कोपनहेगन सम्मेलनभन्दा सन् २०१० को क्यानकुन सम्मेलन फरक थिएन तर पत्रकारको सहभागितामा कमी हुनुको कारण आर्थिक नै हो।

जलवायु परिवर्तन भन्नेवित्तिकै हामी हावा पानीको विषयमा हुने छलफल मात्र बुझ्दछौं जुन स्वाभाविक पनि हो तर वास्तवमा हालका दिनहरूमा जलवायु परिवर्तन सम्मेलन हावा पानीभन्दा बढी वातावरणीय न्याय, विश्व अर्थतन्त्र र त्यसको सेरोफेरोमा हुने राजनीतिमा केन्द्रित हुँदै गएका छन्। सामान्यतया यो विषयमा रिपोर्टिङ गर्ने संवाददाताहरूमा पनि यो विशुद्ध हावापानीको वैज्ञानिक तथ्याङ्कको सेरोफेरोमा रहेको विषय हो र जटिल विज्ञान बुझेर साध्य छैन भन्ने मानसिकता रहेको देखिन्छ। अवश्य पनि जलवायु विज्ञान एउटा जटिल विषय हो तर यो विज्ञान मात्र नभएर विश्व राजनीति, अर्थतन्त्र र वातावरणीय न्यायको छलफलको केन्द्रबिन्दु बन्दै गएको छ। जुन अत्यन्त जटिल छ र रोचक पनि। त्यसै कारणले वातावरण पत्रकारका लागि यस्ता सम्मेलन समग्र वातावरणीय राजनीति बुझ्ने अवसर हो। वातावरण पत्रकारका लागि यो चानचुने अवसर होइन किनभने विश्वभरिका हजारौं वातावरण पत्रकारसँग छलफल गर्ने अवसर विरलै पाइन्छ।

दातृनिकायका चासो, सरकारका अडान, युवाहरूको दवावका बीचमा हुने सम्मेलन सामान्य वातावरणीय सम्मेलन मात्र नभएर विश्व राजनीति, अर्थतन्त्र र त्यसको सेरोफेरोको बहस भएकाले ने पालजस्तो अतिकम विकसित मुलुकका जनतालाई यसबारेमा सुसूचित गराउनु नेपाली सञ्चार माध्यमको दायित्व हो र सञ्चार गृहहरूले यस्ता सम्मेलनमा भाग लिन आफ्ना संवादाताहरूलाई प्रोत्साहित गर्नु आवश्यक छ भने पत्रकार आफै पनि यसमा गहन तरिकाले लाग्नु जरूरी छ ।

रेडसम्बन्धी छलफल र डर्बन सम्मेलन

दिलराज खनाल

वन विनास र वन क्षय न्यूनीकरणद्वारा उत्सर्जन कटौती (Reducing Emission from Deforestation and Forest Degradation, REDD र पछि REDD+) सम्बन्धी छलफलको सुरुवात सन् २००७ मा बालीमा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको १३ सम्मेलनबाट सुरुवात भएको थियो । वन जङ्गलले कार्बनडाइअक्साइड सोसेर जम्मा गरिराख्ने हुँदा वन जङ्गलको विनाश र क्षयीकरण कम गर्न विकासोन्मुख देशहरूलाई आवश्यक आर्थिक सहयोग उपलब्ध भए हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरण पनि हुने र विकासोन्मुख देशहरूको आर्थिक अवस्थामा पनि सुधार हुने हेतुले रेडको अवधारणा अघि सारिएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय वार्ताहरूमा खासगरी कसरी रेड कार्यान्वयन गर्नेभन्दा पनि रेडले कसलाई फाइदा पुऱ्याउनु पर्छ र प्रभावित समुदायको अधिकार कसरी प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ भन्नेमा धेरै छलफल हुने गरेको छ जो स्वाभाविक पनि हो किनभने वन जङ्गलमा आश्रित समुदाय नै यसका हकदार हुन् । यस पटकको डर्बन सम्मेलनमा वन क्षेत्रमा कार्बन उत्सर्जन कटौतीका लागि क्यानकुन सम्झौतामा उल्लेख भएअनुसारका क्रियाकलापहरू गर्दा अधिकार सुरक्षाका उपयाहरूको प्रवर्द्धनका साथै अनूकूलन र न्यूनीकरणको अन्तर्सम्बन्ध कायम गर्ने, गरिबी न्यूनीकरण गर्ने र जैविक विविधता एवं पारिस्थितिक प्रणालीलाई फाइदा पुऱ्याउने कुरालाई मान्यता प्रदान गर्ने निर्णय गरिएको छ । विकासोन्मुख देशहरूलाई उपलब्ध गराइने परिणाममा आधारित आर्थिक स्रोत (results-based finance) का माध्यमहरू नयाँ, अतिरिक्त र पूर्वानुमान गर्न सकिने किसिमका हुने र यसका स्रोतहरू सार्वजनिक र निजी, द्विपक्षीय र बहुपक्षीयका साथै अन्य वैकल्पिक स्रोतहरू पनि हुन सक्ने पनि सम्मेलनले निर्णय गरेको छ । आगामी ५ मार्च २०१२ भित्रमा सदस्य राष्ट्र र पर्यवेक्षकहरूले परिणाममुखी क्रियाकलापहरू (results-based actions) का लागि आर्थिक स्रोत उपलब्ध गराउने ढाँचा र कार्यविधिहरू कस्तो हुनुपर्छ भनी आफ्ना दृष्टिकोणहरू उपलब्ध गराउनुपर्ने र यसरी प्राप्त दृष्टिकोणहरूलाई सचिवालयले एकत्रित गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने र यस विषयमा छलफल गरी निष्कर्षहरू तयार गरी UNFCCC को COP18 मा पेश गर्ने समेत यसै सम्मेलनले निर्णय गरेको छ ।

डर्बन सम्मेलनबाट रेडमा अधिकार सुरक्षाको प्रवर्द्धन गरिएको जानाकारी प्रवाह गर्दा र वन कार्बन उत्सर्जनसम्बन्धी आधार विन्दु तयार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधि र प्रक्रियाबारे पनि सामान्य सैद्धान्तिक सहमति भएका छन् । यी लगायत रेडसम्बन्धी विभिन्न निर्णयहरू डर्बन सम्मेलनले गरेको छ तर अझै पनि कार्यप्रणाली र कार्यान्वयन ढाँचा सम्बन्धमा सहमति हुन बाँकी धेरै विषयहरूलाई पक्ष र राष्ट्रहरूको १८औँ सम्मेलनमा निर्णय गरिने भनिएको छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

अन्तर्राष्ट्रिय वार्ताहरूमा खासगरी कसरी रेड कार्यान्वयन गर्नेभन्दा पनि रेडले कसलाई फाइदा पुऱ्याउनु पर्छ र प्रभावित समुदायको अधिकार कसरी प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ भन्नेमा धेरै छलफल हुने गरेको छ जो स्वाभाविक पनि हो किनभने वन जङ्गलमा आश्रित समुदाय नै यसका हकदार हुन् । यस पटकको डर्बन सम्मेलनमा वन क्षेत्रमा कार्बन उत्सर्जन...

डर्बन सम्मेलनमा अति कम विकसित राष्ट्र (LDC) हरूसँग सम्बन्धित केही महत्वपूर्ण निर्णयहरू

- अतिकम विकसित राष्ट्र कोष (LDCF) सम्बन्धी छलफलमा यस कोषको सञ्चालक Global Environment Facility लाई यस कोषबाट सहयोग प्राप्त गर्न आवश्यक प्रक्रिया र परियो जनाको आधार रेखा (Base Line) का बारेमा अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई जानकारी गराउन भनिएको छ ।
- क्षति र नोक्सान (Loss and Damage) बारे छलफल गर्न विज्ञहरूको छनोट गर्दा अतिकम विकसित राष्ट्रहरूका विज्ञहरूलाई विशेष ग्राह्यता दिइने निर्णय भएको छ ।
- राष्ट्र अनुकूल न्यूनीकरणका कार्यहरू (Nationally Appropriate Mitigation Actions) को प्रतिवेदन बुझाउन गरिएको निर्णयमा, अतिकम विकसित राष्ट्रहरूको हकमा भने समय सीमा खुकुलो पारिएको छ ।
- अनुकूलन समिति (Adaptation Committee), प्रविधि कार्यकारी समिति (TEC) र हरित जलवायु कोष (GCF) हरूमा अति कम विकसित राष्ट्रहरूका तर्फबाट एक-एक जना प्रतिनीधि रहने व्यवस्था गरिएको छ । साथै अनुकूलन समितिका बैठकहरूमा अतिकम विकसित राष्ट्र विज्ञ समूहका प्रमुखले सहभागी हुन पाउने सहमति भएको छ ।
- साथै राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (ल्यु), प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरण र स्वच्छ विकास संयन्त्र सम्बन्धि छलफलमा अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई विशेष महत्व दिएको पाइन्छ ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

विभिन्न देशका उच्च पदस्थ अधिकारी र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूका प्रतिनिधि सम्मिलित उक्त इभेन्टमा उनीहरूले नेपालको यस अभियानमा सहयोग र हाते मालो गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए ।

डर्बन सम्मेलनमा साइड इभेन्टहरू

पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन अवधिमा सम्मेलनस्थल नजिकै विभिन्न साइड इभेन्टहरू गरिने प्रचलन रहिआएको छ । यस्ता साइड इभेन्टहरूमा फर्त सरकारी, गैरसरकारी र अन्य संस्था तथा समूहले आफ्ना इस्युहरू बृहत् समूह वा समुदायसम्म प्याउने माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्दछन् । नेपालको तर्फबाट पनि यस पटकको डर्बन सम्मेलनमा सरकारी र अर्न्तसरकारी तहमा साइड इभेन्टहरू आयोजना गरिएको थियो । नेपाल सरकारले आगामी अप्रिल २०१२ मा आयोजना गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय पर्वतीय अभियान (Mountain Initiative) सम्मेलनका बारेमा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई जानकारी दिन एउटा साइड इभेन्ट गरेको थियो । विभिन्न देशका उच्च पदस्थ अधिकारी र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूका प्रतिनिधि सम्मिलित उक्त इभेन्टमा उनीहरूले नेपालको यस अभियानमा सहयोग र हातेमालो गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए ।

यसैगरी पर्वतीय मुद्दामा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको ध्यान आकृष्ट गर्ने उदेश्यले ICIMOD ले एउटा साइड इभेन्ट आयोजना गरेको थियो । पाँचवटा पर्वतीय देशका वातावरण मन्त्री र जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अर्न्तसरकारी मञ्च (Inter Governmental Panel on Climate Change-IPCC) समेत उपस्थित उक्त साइड इभेन्टमा पर्वतीय देशहरूमा गरिनुपर्ने action pledge का बारेमा जानकारी गराइएको थियो ।

आगामी जलवायु सम्मेलन

आगामी सन् २०१२ मा संयुक्त राष्ट्रिय सङ्घीय जलवायु परिवर्तन खाका महासन्धिको पक्ष राष्ट्रहरूको १८औँ सम्मेलन (Eighteenth Conference of Parties (COP) मङ्सिर ११ देखि २२ सम्म (Nov 26 to Dec 7, 2012) कतारमा गर्ने निर्णय गरिएको छ । गएको एक वर्षसम्म एसियाका दुई देश कतार अथवा दक्षिण कोरियाबीच सम्मेलन कुन देशमा गर्ने भन्नेमा सहमति हुन नसके पनि अन्तिम समयमा दक्षिण कोरिया पछि हटेपछि कतारमा १८औँ सम्मेलन हुने निश्चित भएको हो । साथै सम्मेलन पूर्व मन्त्रीस्तरीय बैठक भने दक्षिण कोरियामा हुनेछ ।

Pre COP 17 Consultation Workshop

13 November 2011

Hotel Himalayan, Lalitpur, Nepal

डुर्बन सम्मेलनका लागि नेपालको तयारी

जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय छलफलका लागि नेपालले गर्ने तयारी सरकारी र नागरिक समाजको तर्फबाट पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलनको मुखैमा परामर्श कार्यक्रम राख्नेमै सीमित रहने गरेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा जलवायु वार्ताको लगभग दुई दशक लामो इतिहास पार गरिसक्दा समेत हामीले वार्ताका लागि आवश्यक यथेष्ट विषयगत विज्ञहरू तयार गर्न सकेका छैनौं ।

यस पटकको सम्मेलनका लागि नेपालको पूर्वतयारी पहिलेका सम्मेलनहरूमा भन्दा संयोजित रथ्यो । हरेक वर्ष जस्तै Climate Change Network Nepal को अग्रसरतामा डुर्बन सम्मेलनमा नेपाली प्रतिनिधिहरू जानुअघि दुईवटा कार्यक्रम गरिएको थियो । पहिलो कार्यक्रमहरूमा सम्मेलनमा सहभागी हुने नेपाली टोली र यस विषयसँग जानकार २५ जनाभन्दा बढी विशेषज्ञहरू सहभागी भए । सहभागीहरूले ग्लोबल वार्ता का विविध पक्षहरूबारे छलफल गर्दै यस पटकको सहभागिता कसरी प्रभावकारी बनाउने भन्ने बारे गृहकार्य गरे । कार्यक्रममा डुर्बन सम्मेलनको दौरानमा नेपाली सहभागीहरूको नियमित बैठकको तालिका, डुर्बन सम्मेलनका सहभागिहरूले नेपालमा पठाउने जानकारी र सम्मेलन पश्चात गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरूबारे छलफल र निर्णय लिएका थिए । यसैगरी CCNN ले नै २०६८, कार्तिक २७ गते सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको उल्लेखनीय उपस्थिति माभ Pre-COP17 Consultation Workshop आयोजना गरेको थियो । गोष्ठीमा वातावरण मन्त्रालयका सचिव श्री कृष्ण जवाली र सह-सचिव श्री बटुकृष्ण उप्रेतीले डुर्बन सम्मेलनका लागि नेपाल सरकारले गरेको तयारी र वार्ताका विषयवस्तुबारे धारणा राख्नुभयो । त्यसैगरी पत्रकारहरूका तर्फबाट वातावरण पत्रकार समूहका अध्यक्ष श्री लक्ष्मण उप्रेती, प्राज्ञिक वर्गका तर्फबाट प्रा. डा. मदन कोइराला र विज्ञ अजय दीक्षितले आफ्ना धारणा र सुभावहरू प्रस्तुत गर्नुभयो । छलफलमा भएका निष्कर्षहरू सुनाउँदै CCNN का संयोजक, श्री भुषण तुलाधरले नागरिक समाज यस विषयमा सरकारलाई सहयोग गर्न सधैं तयार रहेको र सरकारमा तर्फबाट समेत त्यस्तै अपेक्षा गरिएको कुरा बताउनु भएको थियो ।

त्यसैगरी वातावरण मन्त्रालयले पनि परामर्श कार्यक्रम आयोजनामा यस्तै किसिमको कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा वातावरण मन्त्रालयका उच्च पदस्थ पदाधिकारी विशिष्ट अतिथिहरू, विभिन्न सरकारी र गैरसरकारी निकायहरूका प्रतिनिधि उपस्थिति थिए । कार्यक्रममा सरोकारवालाहरूको सुभाव लिनुका साथै सम्मेलनमा हुने सहभागिताका बारेमा जानकारी गराइएको थियो । डुर्बन सम्मेलनमा लगभग ५५ जना जति नेपालीहरूको सहभागी भए । वातावरण मन्त्री श्री हेमराज तातेडले लगभग ३० जनाको नेपाली राष्ट्रिय टोलीको नेतृत्व गर्नुभएको थियो । सम्मेलनमा सहभागी भएका राष्ट्रिय टोलीका सदस्यहरूलाई जिम्मेवारीको यथोचित बाँडफाँट गरिएको हुँदा यो सुरुवात यस पटकको सकारात्मक पक्ष बन्यो ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

वातावरण मन्त्रालयले पनि परामर्श कार्यक्रम आयोजनामा यस्तै किसिमको कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा वातावरण मन्त्रालयका उच्च पदस्थ पदाधिकारी विशिष्ट अतिथिहरू, विभिन्न सरकारी र गैरसरकारी निकायहरूका प्रतिनिधि उपस्थिति थिए । कार्यक्रममा सरोकारवालाहरूको सुभाव लिनुका साथै सम्मेलनमा हुने सहभागिताका बारेमा जानकारी गराइएको थियो ।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

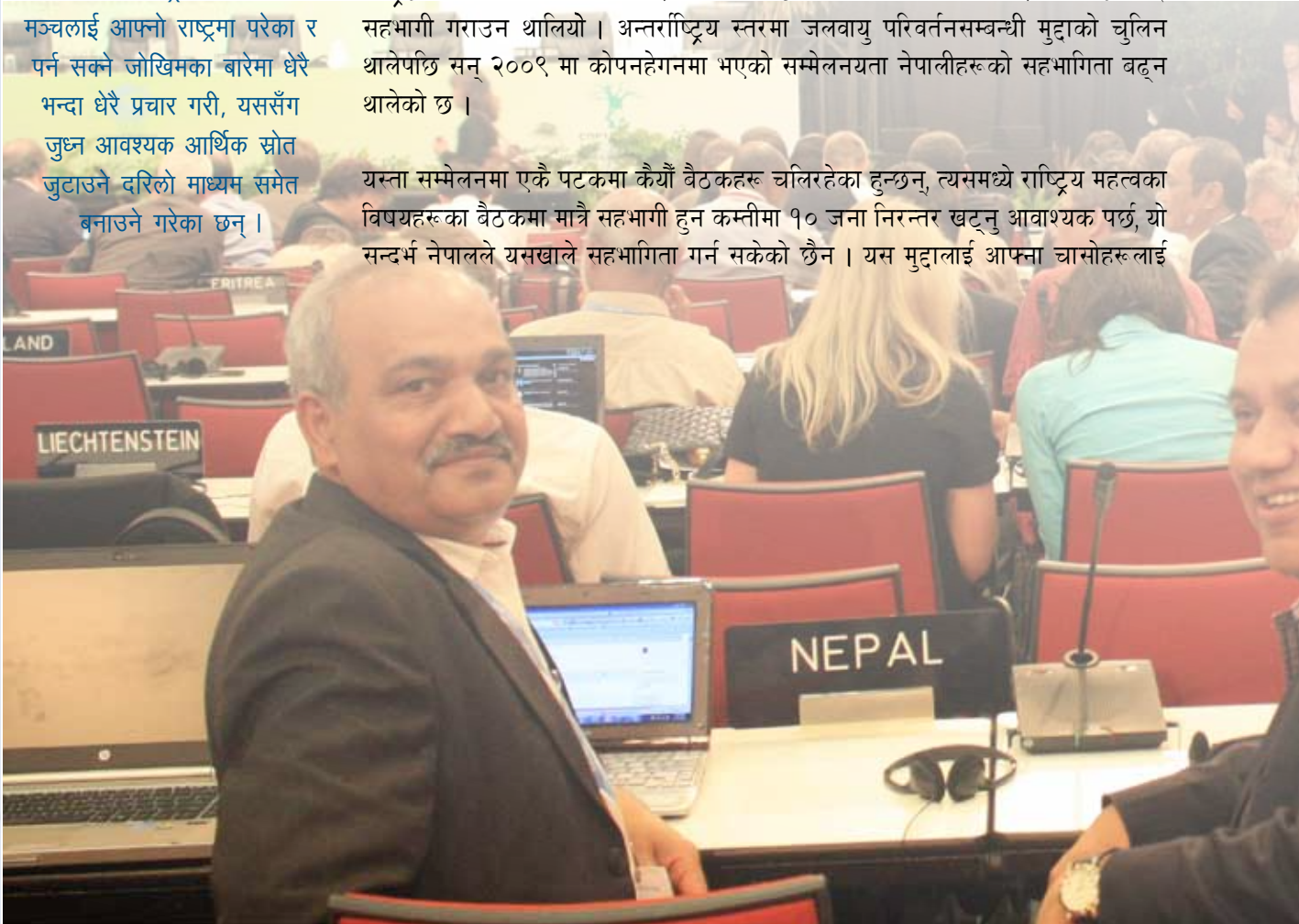
...आ-आफ्ना राष्ट्रिय स्वार्थ, आर्थिक, राजनैतिक र परम्परागत विकास पथलाई प्रशय दिने प्रवृत्तिले प्राथमिकता पाउने तर वातावरणीय र दीगो विकास तथा हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरणका मुद्दाहरू ओभेलमा पर्ने गरेको छ । अधिकांश देशहरूले यस प्रक्रियालाई राष्ट्रिय चासोका विषयहरूलाई उठान गर्ने थलोको रूपमा लिएको पाइन्छ । अझ केही राष्ट्रहरूले त यस मञ्चलाई आफ्नो राष्ट्रमा परेका र पर्न सक्ने जोखिमका बारेमा धेरै भन्दा धेरै प्रचार गरी, यससँग जुध्न आवश्यक आर्थिक स्रोत जुटाउने दरिलो माध्यम समेत बनाउने गरेका छन् ।

फर्केर हेर्दा: नेपालको सहभागिता

अन्तर्राष्ट्रिय जलवायु वार्ता छलफलहरूमा आ-आफ्ना राष्ट्रिय स्वार्थ, आर्थिक, राजनैतिक र परम्परागत विकास पथलाई प्रशय दिने प्रवृत्तिले प्राथमिकता पाउने तर वातावरणीय र दीगो विकास तथा हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरणका मुद्दाहरू ओभेलमा पर्ने गरेको छ । अधिकांश देशहरूले यस प्रक्रियालाई राष्ट्रिय चासोका विषयहरूलाई उठान गर्ने थलोको रूपमा लिएको पाइन्छ । अझ केही राष्ट्रहरूले त यस मञ्चलाई आफ्नो राष्ट्रमा परेका र पर्न सक्ने जोखिमका बारेमा धेरै भन्दा धेरै प्रचार गरी, यससँग जुध्न आवश्यक आर्थिक स्रोत जुटाउने दरिलो माध्यम समेत बनाउने गरेका छन् ।

नेपालले सन् १९९२ को पृथ्वी सम्मेलन र त्यस पछिका पक्ष राष्ट्रहरूका सबै जसो बैठकहरूमा आफ्नो उपस्थिति जनाउँदै आएको छ । पहिले-पहिलेका सम्मेलनहरूमा २-३ जनामा सीमित रहने नेपाली प्रतिनिधि टोली सन् २००६ मा नैरोबीमा भएको १२औं सम्मेलनमा आइपुग्दा ४-५ जना सम्मको हुन थाल्यो, त्यसपछि जुन तवरले अन्तर्राष्ट्रिय वृत्तमा जलवायु परिवर्तनको विषयले आधिपत्य छायो, नेपालमा पनि सरकारी र गैरसरकारी क्षेत्रमा यसको प्रभावहरू देखिन थाले । सन् २००७ को अन्त्यतिर इन्डोनेसियाको बालीमा भएको १३औं सम्मेलनमा १० जना जतिको नेपाली प्रतिनिधि मण्डलले सहभागिता जनायो । साथै यही सम्मेलनबाट अन्य विभिन्न राष्ट्रहरूमा भैं नेपाली सरकारी प्रतिनिधि मण्डलमा नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरूलाई सहभागी गराउन थालियो । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी मुद्दाको चुलिन थालेपछि सन् २००९ मा कोपनहेगनमा भएको सम्मेलनयता नेपालीहरूको सहभागिता बढ्न थालेको छ ।

यस्ता सम्मेलनमा एकै पटकमा कैयौं बैठकहरू चलिरहेका हुन्छन्, त्यसमध्ये राष्ट्रिय महत्वका विषयहरूका बैठकमा मात्रै सहभागी हुन कम्तीमा १० जना निरन्तर खट्नु आवश्यक पर्छ, यो सन्दर्भ नेपालले यसखाले सहभागिता गर्न सकेको छैन । यस मुद्दालाई आफ्ना चासोहरूलाई

उठान गर्ने अवसर र देशमा जलवायुको नाममा आर्थिक स्रोत जुटाउने बलियो आधारको रूपमा नलिएसम्म सहभागिता हुनुको मात्रै खासै असर रहँदैन। विगतका सम्मेलनहरूमा नेपालले आफ्ना मुद्दाहरूलाई सशक्त रूपमा प्रस्तुत गर्न एवं सहमतिहरूबाट अधिकतम लाभ लिन पछाडि परेको देखिन्छ। सम्मेलनमा जानुअघि तयारी गर्नुभन्दा पनि सरकारी प्रतिनिधि मण्डलमा को को जाने भन्नेमा नै धेरै समय बित्ने गर्दछ। हालका दिनमा भने यो प्रवृत्तिमा केही सुधार हुने सङ्केत देखा परेका छन्। जस्तो कि सन् २००९ मा कोपनहेगन सम्मेलनमा जानुभन्दा पहिले नेपालले पहिलो पटक सार्वजनिक रूपमा जलवायु परिवर्तन स्थितिपत्र (status paper) तयार गरेको थियो। सम्मेलनले माग गरे अनुसारका सुभाव (Submission) हरू समेत बेला-बेलामा नेपालले बुझाउँदै आइरहेको छ। डर्वन सम्मेलनमा जानुअघि राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (NAP) का लागि नेपालले UNFCCC लाई सुभाव बुझाएको थियो।

सन् २०१३-१४ को लागि जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय महासन्धिअर्न्तगत अति कम विकसित राष्ट्रहरूको समुहको नेतृत्व गर्ने पालो एसियाली राष्ट्रहरूको खातामा परेको छ। यस पटकको सम्मेलनमार्फत नेपालले यसको नेतृत्वका लागि आफ्नो दावेदारी प्रस्तुत गरिसकेको छ। अब नेपालले खाली सहभागिता मात्रै जनाउने नभइ नेतृत्वदायी भूमिका खेल्न तयार हुनुपर्दछ। तुरुन्तै नेपालले स्थायी प्रकारको चुस्त वार्ता टोली गठन गरी काम सुरु गर्न ढिला भइसक्यो। वार्ता टोलीमा संलग्न हुने सरकारी कर्मचारीहरूलाई अन्य कार्यभार र सरुवा हुन सक्ने भन्ने प्रसङ्गले अस्थिरता सिर्जना गर्दछ। यस्ता स्थितिमा ती सबल निर्णय गर्न सक्षम हुँदैनन् र सम्मेलनहरूमा मुलुकको हित प्रतिबिम्बित हुन सक्दैन। कार्यभारको स्थायित्वको बारेमा नेपाल सरकारले स्पष्ट निर्णय लिने पहल सुरु गर्नु उचित कदम हो। त्यसैगरी, अन्य मुलुकहरूको सिको गर्दै, आवश्यक दक्षता भएका राष्ट्रिय स्तरमा उपलब्ध विज्ञहरूको सहयोग लिन समेत सरकार पछि पर्नु हुँदैन।

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

साथसाथै, पछिल्ला दिनहरूमा यस्ता सम्मेलनहरूमा जाने प्रतिनिधिहरूको बढेको सङ्ख्यासँगै तिनले सम्बन्धित निकायहरू र अन्य राष्ट्रका प्रतिनिधिहरूसँग कसरी संयोजनकारी ढङ्गले अघि बढ्ने र अधिकतम प्रतिफल लिने भन्नेतर्फ पनि छलफल हुन जरुरी छ। सम्मेलनको पूर्वसन्ध्यामा मात्र अग्रसरता नदेखाइ छलफल नियमित प्रक्रिया बन्नु आवश्यक छ।

...अति कम विकसित राष्ट्रहरूको समुहको नेतृत्व गर्ने पालो एसियाली राष्ट्रहरूको खातामा परेको छ। यस पटकको सम्मेलनमार्फत नेपालले यसको नेतृत्वका लागि आफ्नो दावेदारी प्रस्तुत गरिसकेको छ। अब नेपालले खाली सहभागिता मात्रै जनाउने नभइ नेतृत्वदायी भूमिका खेल्न तयार हुनुपर्दछ। तुरुन्तै नेपालले स्थायी प्रकारको चुस्त वार्ता टोली गठन गरी काम सुरु गर्न ढिला भइसक्यो। वार्ता टोलीमा संलग्न हुने सरकारी कर्मचारीहरूलाई अन्य कार्यभार र सरुवा हुन सक्ने भन्ने प्रसङ्गले अस्थिरता सिर्जना गर्दछ।

अबका छलफलका प्रमुख विषयहरू

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

“डर्बन मञ्च: बृहत् कार्य योजना
लागि तदर्थ कार्य समुह” ले
सम्पूर्ण राष्ट्रहरूलाई अनुकूल हुने
किसिमको बृहत् सहमति तयार
गर्न आफ्नो कार्य सन् २०१२ भित्र
सुरु गरी सन् २०१५ मा सम्पन्न
गर्नुपर्नेछ ।

डर्बन सम्मेलनले क्यानकून सहमतिमा उल्लेख भएका निर्णयहरूलाई कार्यान्वयनमा लैजाने दिशामा केही मार्गदर्शन, निर्देशिका र ढाँचा तयार गरेको छ । आगामी सम्मेलनहरूसम्ममा छलफल गरी निर्णयमा पुग्नका लागि केही महत्वपूर्ण विषयहरूलाई भने यस सम्मेलनले थाती राखेको छ । तीमध्ये क्योटो अभिसन्धिको दोस्रो प्रतिवद्धता अर्वाधारे गरिने थप छलफल, हरित जलवायु कोष र प्रविधि केन्द्रहरूका सचिवालय छनोट गर्ने प्रकृया र सत्रौँ सम्मेलनले स्थापना गर्ने निर्णय गरको डर्बन मञ्चका आगामी कार्यहरू सबैको चासोको विषय बन्नेछ । डर्बन सम्मेलनमा निर्णय भएर अझै धेरै काम गर्न बाँकी रहेका विषयहरू निम्नबमोजिम हुन् ।

- क्योटो अभिसन्धिको दोस्रो प्रतिवद्धता अवधी सन् २०१३ मा सुरु भएर सन् २०१७ या सन् २०२० मा समाप्त हुने भनिएको छ । यस वारेको निर्णय क्योटो अभिसन्धि अन्तर्गतका कार्यहरूलाई अघि बढाउनका लागि तदर्थ कार्य समुह (AWG-KP) को आगामी (१७औँ) बैठकमा हुने अपेक्ष गरिएको छ ।
- क्योटो अभिसन्धिअन्तर्गतको पहिलो प्रतिवद्धता अर्वाधमा उल्लेख भएबमोजिम नघटाइएको कार्बन उत्सर्जनले उब्जाउने सम्भावित परिणामहरू र यसका लागि गर्न सकिने कार्यहरूका बारेमा क्योटो अभिसन्धिका पक्ष राष्ट्रहरूको आगामी आठौँ सम्मेलनमा निर्णय गर्ने भनिएको छ ।
- दीर्घकालीन सहकार्यका लागि तदर्थ कार्य समुह (AWG-LCA) र क्योटो अभिसन्धिअन्तर्गतका कार्यहरूलाई अघि बढाउनका लागि सो समुह (AWG-KP) हरूको म्याद अन्तिम पटक थप गरी आगामी सम्मेलन (COP18/CMP9) सम्ममा आफ्नो कार्यहरू गरिसक्नुपर्ने भनिएको हुँदा यी समुहहरूले आगामी दिनहरूमा गर्ने बाँकी कार्यहरू महत्वपूर्ण हुनेछन् ।
- “डर्बन मञ्च: बृहत् कार्य योजना लागि तदर्थ कार्य समुह” ले सम्पूर्ण राष्ट्रहरूलाई अनुकूल हुने किसिमको बृहत् सहमति तयार गर्न आफ्नो कार्य सन् २०१२ भित्र सुरु गरी सन् २०१५ मा सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । तसर्थ यस समयार्थमा डर्बन मञ्चसम्बन्धी छलफल अत्यन्त महत्वपूर्ण हुनेछ ।
- हरित जलवायु कोष र जलवायु प्रविधि केन्द्रको सचिवालय स्थापना गर्न आवश्यक प्रक्रियाहरू वारे डर्बनमा सहमति भइसकेकाले आगामी दिनहरूमा यसका छनोट प्रक्रिया र सचिवालयहरूको क्रियाकलापहरू सबै पक्ष राष्ट्रहरूको विशेष चासो बन्नेछ ।
- आगामी केही महिनाभित्र अनुकूलन समिति र हरित जलवायु कोषको बोर्डका सदस्यहरू मनोनित भइसक्नेछन् । तत्पश्चात्, यी समिति र बोर्डले कस्तो कार्य गर्नेछन् भन्ने प्रश्नले समेत आगामी जलवायु छलफललाई दिशानिर्देश गर्नेछ ।

जलवायु परिवर्तन सञ्जाल नेपाल
(Climate Change Network Nepal)
जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी काम गर्ने
विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय
गैरसरकारी संस्थाहरूको सञ्जाल
हो । यसले आफ्नो गतिविधि तथा
जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जानकारी
दिनको लागि यो विशेषङ्क प्रकाशित
गरेको छ ।

लेखन तथा सम्पादन : मन्जित ढकाल र सुनिल आचार्य

जलवायु परिवर्तन सञ्जाल नेपाल

Climate Change Network Nepal
www.ccn.org.np

सचिवालय

स्वच्छ ऊर्जा नेपाल

१४० बुलबुले मार्ग, थापागाउँ, बानेश्वर,
पोष्ट बक्स २४५८१, काठमाडौं ।
फोन ०१ ४४६४९८१, ०१६९१५६४९
इमेल info@cen.org.np
वेबसाइट www.cen.org.np

सहयोग

Oxfam

यस प्रकाशनको लेखन तथा सम्पादनको क्रममा महत्वपूर्ण सुभावाव र सल्लाह दिनुहुने ISEI-Nepal का कार्यकारी निर्देशक अजय दिक्षित प्रति CCNN हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ । यस प्रकाशनमा व्यक्त विचार र जानाकारी लेखक तथा सम्पादकहरूका व्यक्तिगत विचार हुन् र उक्त विचार र जानाकारीहरू CCNN का आधिकारिक धारणासंग मेल नखान पनि सक्दछन् ।